

Шамонова А.С.

педагог

Міського центру позашкільної роботи м. Маріуполя

РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНИХ ЗДІБНОСТЕЙ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ШЛЯХОМ КОМАНДНОЇ РОБОТИ НА ЗАНЯТТЯХ

Соціально-комунікативний розвиток дитини протягом ряду років є одним із пріоритетних напрямків в роботі дитячого креативно-пізнавального центру «Уверенный старт». Особлива увага завжди приділяється питанням ефективної адаптації новоприбулих дітей до умов центру, згуртуванню груп, створенню довірчої атмосфери, партнерських відносин між дітьми і педагогами, батьками і дітьми, педагогами та батьками. У щоденній роботі підтримується ініціатива дітей, створюються умови для прояву кожною дитиною всіх своїх потенційних можливостей, творчих здібностей, лідерських якостей. Дуже важливим є формування єдиних правил групи, у визначенні яких провідними «фахівцями» є діти.

Структура комунікативних здібностей дітей дошкільного віку представлена трьома компонентами: емоційною, когнітивною і поведінковою. Дані компоненти тісно взаємопов'язані між собою, при цьому в дошкільному віці домінуючим є емоційна компонента. Аналіз прояви комунікативних здібностей показує нерівномірність їх розвитку у дошкільнят. Найбільш стійким є дефіцит комунікативної активності у взаєминах з однолітками.

Основою формування особистості дітей дошкільного віку є їх діяльність, в яку вони включаються. У цьому плані, звернення до командної роботи, яка займає значне місце в системі навчання центру, є необхідною умовою гармонійного розвитку дитини.

Комунікативні вміння розвиваються в процесі освоєння дітьми всіх освітніх областей. Базова компонента передбачає рішення програмних освітніх завдань у спільній діяльності дорослого і дітей, самостійної співпраці дітей в рамках мовної роботи, створення мовного розвиваючого середовища.

Провідні форми педагогічної взаємодії – ситуації освітнього характеру. Це розмови з дітьми в процесі виконання режимних моментів, бесіди в ході спостережень, читання художньої літератури, розглядання ілюстрацій, а також ігрові справи на заняттях.

Освітня ситуація як одна з форм діяльності спрямована на організацію знайомства дітей з новим явищем, новими словами і мовними формами. Ситуації можуть бути ігровими та практичними. Наприклад, «Вчимося бути ввічливими», «Давайте поговоримо», «Я почну, а ти продовжи».

Необхідною умовою є створення умов, що викликають позитивні емоції. Треба забезпечити особисту участь дитини в роботі, заохотити грати та навчатися. Переживання маленьких успіхів у цій роботі, задоволення від її виконання і є основною умовою її успішного проведення.

На заняттях з грамоти, математики, образотворчого мистецтва та психології можна поділити дітей на команди або групи-сімейки. Наприклад, 6 стільців, 6 команд, 6 капітанів. У капітанів свої обов'язки: проводити фізичні хвилинки та пальчикову гімнастику на сцені перед колективом дітей.

У команд також свої завдання: стежити за порядком на робочому місці, в приміщенні, охайно складати іграшки та навчальні приладдя. Капітани команд призначаються по черзі, кожній дитині, яка на занятті є капітаном, прив'язується яскравий шарф, а друзі-сусіди, які сидять з ним за одним столом, отримують бейджики з малюнком.

Таким чином, кожна команда має свою назву та свій колір. Наприкінці заняття кожна команда обов'язково нагороджується медальками з малюнками: за активну роботу, увагу, творчу роботу, кмітливість [1, с. 20-21].

У старшому дошкільному віці роль практичних освітніх ситуацій стає більш значною. Педагог виступає в них лише помічником в досягненні мети, в задоволенні інтересів і потреб дитини. Ігрові освітні ситуації також включаються в процес навчання, але вони стають проблемними за своїм змістом, включають більш складні ігрові завдання. Наприклад, дітям пропонують організувати телестудію і побувати в ролі телеведучих різних телепередач, кореспондентів.

Мета подібних сюжетних ситуацій – формування вміння розповідати. Діяльність в ролі кореспондентів вимагає від дошкільнят при спілкуванні з тими, у кого беруть інтерв'ю, вміння ставити запитання, вибудовувати їх в логічній послідовності, відповідати на них, переказувати почуте, оволодівати засобами доброзичливого спілкування з співрозмовником.

Педагог проектує ситуації спілкування, спрямовані на використання вже освоєних комунікативних вмінь. Дорослому особливо важливо не тільки організувати, а й бачити спонтанні ситуації, не порушуючи діяльності дітей, використовувати їх для вирішення завдань комунікації.

Наприклад, прихід в групу нової дитини створює численні ситуації спілкування, які спрямовані на розвиток вміння помічати емоційний стан партнера, проявляти чуйність, співпереживання, використовувати етикетні форми спілкування при знайомстві і привітанні, розповідати про свою групу, іграшки, задавати питання і вислуховувати відповіді. Прикладами спеціально планованих ситуацій для дітей старшого дошкільного віку можуть стати ігри – вікторини. Наприклад, вікторина «Магазин чарівних слів» допомагає вправлятися у використанні засобів мовної виразності, літературна вікторина «День дитячої книги» стимулює активність пояснювальної мови, мови-докази, формує вміння вести конструктивний діалог.

З метою розвитку комунікативних умінь використовується така форма взаємодії, як розмова. Тематика розмов визначається провідними формами спілкування, характерними для дітей дошкільного віку. Продовжує розвиватися ситуативно-ділове і внеситуативно – пізнавальне спілкування. В рамках цих форм педагог продовжує знайомити дітей з новими предметами, об'єктами, явищами навколишнього світу. Так, підготовка до свята передбачає освоєння нових знань. У спільній діяльності розглядаються і обговорюються ілюстрації, зображення, фотографії предметів, звертають увагу на їх форму і будову, відображають побачене в малюнках, знайомляться зі способами їх використання або застосування.

Дітей старшого дошкільного віку педагог вчить колективно спілкуватися: знаходити місце своєму вислову в розмові, підтримувати тему, проявляти ініціативу і чекати черги для свого висловлювання. У цьому віці діти виявляють особливий інтерес до розмов на теми взаємин людей, проявів їх

моральних якостей. З метою задоволення цих потреб необхідно проводити етичні бесіди про дружбу, доброзичливе ставлення до людей, повагу до старших, турботи про молодших і інше.

Систематичні заняття з психології на тему людських взаємин, дозволить збагатити уявлення дітей про особливості використання вербальних і невербальних засобів. Дошкільнята вчать етикету взаємодії з дорослими і однолітками, починають розуміти, чому спілкування повинно бути різним за способами звернення до співрозмовника: на «ти» або на «ви», просто по імені або по батькові; які слова вітання та прощання можна використовувати: «Добрий день!» або «Привіт!», «До побачення!» або «Бувай!». З дітьми в ігрових, проблемних ситуаціях необхідно обговорювати правила взаємодії зі знайомими і незнайомими, особливості спілкування дівчаток і хлопчиків.

Організація різновікової співпраці також є ефективною формою освітньої діяльності з дітьми старшого дошкільного віку. Дитина опановує вміннями грати зі старшими і молодшими за віком, орієнтуватися на співрозмовника.

Дитина починає враховувати при спілкуванні різницю у віці: у спільній грі з дітьми молодшого віку на прогулянці, спільну участь у святі – все це допомагає зрозуміти, що розмовляти з малюками треба інакше, ніж з однолітками. Після колективної взаємодії (показу лялькового театру або драматизації літературного твору, концерту) необхідно дати старшим дітям можливість поспілкуватися з молодшими за віком друзями індивідуально. Це дозволить побачити особливості їх мови і побудувати спілкування відповідно до вікових можливостей. Спілкування ж з більш старшими дітьми, наприклад, першокласниками, запрошеними на спільну діяльність, дозволить вирішити різні педагогічні завдання: вдосконалювати вміння точно використовувати слова, більш складні мовні форми, правильно висловлювати свої думки, починати і підтримувати діалог.

Вплив спілкування у формі його позитивних прояв простежується у всіх сферах психічного життя дитини. Спілкування – вирішальний фактор загального психічного розвитку дитини в ранньому та дошкільному віці. Мова розвивається тільки в процесі спілкування, у зв'язку з потребою в комунікації [2, с. 98-107].

Таким чином, розвиток комунікативних умінь має теоретичну та практичну значимість в умовах дитячих дошкільних закладах та може використовуватися при проведенні занять у Дитячому креативно-пізнавальному центрі «Уверенный старт» та школах раннього розвитку.

Список використаних джерел:

1. Методична розробка «Формування психічного здоров'я та розвиток комунікативних здібностей у дітей старшого дошкільного віку шляхом командної роботи на заняттях» / укладач: Г.С. Шамонова. – МЦПР ММ, ЦДЮТ «Славутич», 2014. – 44 с.
2. Макарова В.Н. Воспитание культуры речевого общения у старших дошкольников [Текст] / В.Н. Макарова // Воспитатель дошкольного образовательного учреждения. – 2009. – № 10. – С. 98-107.